DEZVOLTAREA COMPETENŢEI LECTORALE ÎN CADRUL EXAMENELOR NAŢIONALE DIN CICLUL GIMNAZIAL

CZU: 371.26:028:373.5

Aurelia DOMNIŢEANU

Şcoala doctorală Ştiinţe Sociale şi ale Educaţiei,
Universitatea de Stat din Moldova

DEVELOPING THE READING SKILLS WITHIN THE NATIONAL EXAMS FROM THE GYMNASIUM

The National Examinations in the European space and implicitly in Romania and the Republic of Moldova have changed their structure more and more, their aim being to fight with functional illiteracy and to bring this type of final evaluation closer to the educational ideal captured in all school curricula. They have increasingly turned to the items proposed by the international PISA tests which focus on working with the text at first sight, with its understanding and the use of information from such texts for personal purposes. A result of the use of these items is the development of reading skills.

Keywords: *reading skills, functional illiteracy, final evaluation.*

„Nevoia de evaluare şi de a obţine un feedback, atât din exterior,
cât şi de la cel ce face acţiunea, este veche de când e şcoala pe pământ"[1, p.1]

Pe lângă dorinţa personală a profesorului de a şti unde se situează elevii săi şi ce ar trebui să îmbunătăţească, există şi evaluarea instituită de diverse organisme locale, regionale, naţionale sau internaţionale. În România, în ciclul gimnazial, elevii trec prin două Evaluări Naţionale – una în clasa a VI-a şi una la finalul acestui ciclu, în clasa a VIII-a, iar în Republica Moldova gimnaziul se termină cu o astfel de evaluare la finele clasei a IX-a. În prealabil, în România, elevii sunt testaţi la finele ciclului primar tot printr-o Evaluare Naţională şi prin una ce presupune din ce în ce mai mult itemi asemănători testelor PISA, aceştia primind texte literare şi nonliterare, itemi obiectivi şi semiobiectivi, urmărind procese cognitive diverse, de la comprehensiune la evaluarea informaţiilor.

În ideea atingerii idealului educaţional care constă în dezvoltarea liberă, integrală şi armonioasă a individualităţii umane, în formarea personalităţii autonome şi în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea şi dezvoltarea personală, instituţiile care se ocupă de examenele finale au decis această trecere la itemi tip PISA (Programme for International Student Assessement).

Despre PISA s-a discutat foarte muult în ultimii ani, ştiindu-se deja că este un studiu comparativ internaţional ce vizează măsurarea competenţelor de bază ale ele-

vilor, unul dintre domeniile evaluate fiind cel de citire/lectură. România participă la acest program din 2000, iar anul 2021 aduce o noutate – se va realiza prin intermediul calculatoarelor şi de asemenea cuprinde un domeniu inovativ de testare, gândirea creativă, urmărindu-se identificarea factorilor care sprijină dezvoltarea creativității şi rolul diferitelor activități şcolare în acest sens.

Aceste teste, ca şi cele PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study), au constituit motiv de îngrijorare, elevii situându-se sub media țărilor participante. Acest lucru a generat un val de schimbări, ultima schimbare majoră fiind modelul Evaluării Naționale de la clasa a VIII-a, care a fost modificat astfel încât să formeze şi să dezvolte la elevi competențe de lectură care să le permită să se descurce în lucrul cu cartea, cu textul de diferite tipuri, literar, nonliterar, continuu sau discontinuu şi multimodal. Evaluarea de tip anterior, cea în care se viza abordarea nediferențiată a lecturii şi axarea predării pe opera literară în sine, ca entitate de sine stătătoare, şi nu pe problematica lecturii, conduce elevul în imposibilitatea de a reacționa favorabil în contexte disctincte de evaluare. Scos din universul său limitat, format din câteva zeci de opere literare studiate în clasă, acesta nu mai are repere care să îl ajute să se descurce [1, p.163]. Ca urmare a unor astfel de observații, anul 2021 aduce noul model, bazat pe itemi ce vizează înțelegerea diferitelor tipuri de texte, astfel încât educabilii să se pregătească pentru viața ulterioară de adulți, unde vor avea nevoie de competența lectorală zilnic.

Programa de la Evaluarea Națională include competențe ce vizează lectura, printre acestea numărându-se: identificarea informațiilor importante, a temei, a ideilor principale/secundare din textele literare şi nonliterare, continue, discontinue şi multimodale; corelarea informațiilor explicite cu cele implicite; recunoaşterea modurilor în care sunt organizate informațiile din texte; prezentarea unor răspunsuri personale, critice sau creative şi compararea a cel puțin două texte sub aspectul temei, al ideilor şi al structurii. Elevii sunt ghidați să facă predicții, reflecții, inferențe, interpretări, nu doar simple reproduceri de cunoştințe învățate pe de rost, ceea ce este un real câştig.

Acelaşi lucru e observabil la evaluarea propusă de Agenția Națională pentru Curriculum şi Evaluare din Republica Moldova pentru clasa a IX-a, unde elevii sunt solicitați să identifice informații în textul primit, să comenteze secvențe, să-şi exprime punctul de vedere, aducând argumente, să folosească un articol de dicționar şi să redacteze mici texte. Deci, şi acest examen urmăreşte dezvoltarea competenței lectorale prin lucrul cu textul la prima vedere, fără reproducerea unor cunoştințe memorate anterior.

Miza cea mai mare a acestor evaluări este ca elevul să progreseze, dar, mai ales, să se diminueze fenomenul îngrijorător al analfabetismului funcțional. Şi Florentina Sămihăian recomandă ca evaluarea competenței de lectură să se realizeze cu reperele oferite de PISA [2, p.335]. Ea oferă o listă întreagă de verificare a felului în care copiii reuşesc să înțeleagă un text, oferind nivelul minim ce corespunde unui cititor ineficient şi un nivel maxi ce corespunde unui cititor competent. Cel ineficient crede că sarcina e rezolvată în momentul în care a decodat toate cuvintele, nu reuşeşte să acti-

veze cunoştinţele anterioare, nu construieşte sensul textului şi nu realizează conexiuni între ideile acestuia, nu are abilitatea de a folosi notiţele şi dicţionarele, nu foloseşte strategii de lectură şi nu e tenace când întâmpină dificultăți.

Iar cititorul eficient este cel care ştie că înţelegerea sensului textului este scopul lecturii, se gândeşte la subiect înainte de a citi textul, pornind de la titlu, observă legătura dintre idei, recunoaşte structura textelor şi poate să selecteze informația esențială dintr-un text, ştie cum să folosească notiţele şi dicţionarele, foloseşte strategii de lectură, are o atitudine pozitivă față de lectură. Cu alte cuvinte, cititorul eficient este tocmai cel vizat de examenele naționale, care se descurcă cu orice tip de text, aşa cum va trebui să facă şi în domeniul pe care şi-l va alege pe viitor.

În concluzie, examenele naționale din spațiul nostru au făcut un important pas în înlăturarea problemelor de înțelegere a textelor de către elevii de gimnaziu, încercându-se înlăturarea tradiționalismului în ceea ce priveşte reproducerea de cunoştinţe. Aceste măsuri vor contribui la a pune elevul într-o postură mult mai competitivă pe plan internațional la capitolul lectură şi îi vor da încrederea necesară în demersul ulterior.

Referinţe:

1. MANOLESCU M. *Practica cercetării în ştiinţele educației*. Bucureşti: Editura Universitară, 2020.
2. SĂMIHĂIAN, F. *O didactică a limbii şi literaturii române*. Bucureşti: Art, 2014.